

KLÁRA TRSKOVÁ / 26. 4. 2023

Vietnamské snímky ve sbírce NFA

Díky vztahům mezi Československem a Vietnamem před rokem 1989 se v Národním filmovém archivu dosud nachází přes dvě desítky snímků vietnamských režisérů a režisérek v podobě 35mm filmových kopií. První filmy vietnamských tvůrců začaly vznikat ve dvacátých letech dvacátého století, kdy byl Vietnam stále ještě jednou z francouzských kolonií. Fotograf Nguyễn Lan Hồng si v Hanoji založil produkční společnost Hồng Ký a natočil krátký hraný němý film *Một đòng kìm tu đòng kìm* (Kůň za pětník, 1924). Později se však tento tvůrce od filmového média navrátil zpět k fotografii.^[1] Filmová škola byla ve Vietnamu založena v roce 1959, vyučovali na ní i zahraniční režiséři jako například Aždar Ibragimov z Ázerbajdžánu. Mezi prvními, kteří školu absolvovali, byla filmařka Bạch Diệp (1929–2013), významná vietnamská ženská režisérka (známá také pod jménem Nguyễn Thanh Tâm).^[2]

Nejstarším vietnamským filmem ve sbírce NFA je dokumentární snímek *Điền Biên Phủ* (Vítězství u Điền Biên Phủ) z roku 1954, který zachycuje vietnamský odpor proti francouzské koloniální armádě. Tento film, tak jako i další díla vietnamské kinematografie, vznikl na pozadí turbulentních politických událostí.^[3] Snímek se natáčel v průběhu reálných válečných bojů první války v Indočíně (když se kameraman Nguyễn Thu snažil v minovém poli natočit scénu z co nejlepšího úhlu, výbuch mu amputoval končetinu).^[4]

Největší počet vietnamských filmových děl ve sbírce Národního filmového archivu pochází ze sedmdesátých a osmdesátých let. V období po skončení druhého válečného konfliktu (americké či vietnamské války, tzv. chiến tranh cứu nước) a následném sjednocení Severního a Jižního Vietnamu v roce 1975 se vietnamská kinematografie soustředila na zobrazování poválečné obnovy země a vyprávění osudů válečných hrdinů a hrdinek. To vše bez zobrazení osobních traumatických zážitků z války, místo kterých bylo

akcentováno vlastenectví, revoluční nadšení a národní jednota.^[5] Ve snímku *Když matka není doma* (Mẹ vắng nhà) z roku 1979 se proto skupina sourozenců nehledě na nedostatek jídla hrdinně stará jeden o druhého, zatímco jejich matka bojuje ve válce.

Ve snímcích odehrávajících se již v poválečném období zachycují filmaři a filmařky i tehdejší společenské obtíže a nešvary. Film *Những Người Đã Qua* (Lidé, které potkáváme, 1979) vypráví příběh vojačky Van, která se navrací z fronty na jihu země do severovietnamského města Hanoj. Po počátečním nadšení z Vanina návratu se její rodina začne nesouhlasně vymezovat proti svobodomyšlnějším hodnotám, jež si mladá žena v průběhu válečných let osvojila. Matka se nejvíce obává sousedských pomluv (pokud by Van přišla do řečí, špatná pověst by mohla ohrozit její vyhlídky na manželství). Ve filmu *Lỗi Lạ* (Chyba, 1983) se vdaná žena Loan pokouší dohodnout se svým partnerem na rozdělení péče o dítě, aby mohla pokračovat ve studiu na vysoké škole. Přeje si studovat literaturu, ale její manžel Son to rezolutně odmítá a argumentuje tím, že se musí soustředit na svou uměleckou kariéru. Časem se však Son od malby obrazů posune k ilegálnímu kupčení se starožitnostmi a zakázkovému malování erotických obrazů. Loan má naštěstí oporu v podobě ženy ze sousedství, ke které se nakonec odstěhuje. Snímek *Đàn Chim Trời* (Ptáci se vrací, 1984) upozorňuje na to, že lidé žijící mimo velká města neměli stejné šance v přístupu ke vzdělání. Hlavní postava malé dívky by se chtěla věnovat umění, ale protože žije pouze se svým dědou na vesnici, rodina nemá prostředky, jak jí studium zaplatit. Když pak jejich idylickým údolím jednou projíždí mladý zoolog, dívka se upne k myšlence, že se pro ni muž z Hanoje vrátí. Ve filmu zaznívá také echo válečných let, když například postavy zmiňují, že země je zamořená chemickými postřiky. Film pro děti a mládež *Když babička odejde* (Khi vắng bà thì Khi Bà Về) (který natočil Nguyễn Anh Thái v roce 1985, představuje zajištěnou městskou rodinu. I přes materiální dostatek však otec neustále hledá způsoby, jak získat další výhody. Malý Minh tráví převážnou většinu volného času se svojí stárnoucí babičkou, které se jednou ve frontě na maso podaří ztratit potravinové lístky. Minhova otce ztráta velmi rozčílí a ve vzteku ji hluboce urazí prohlášením, že jediné, co mu do života dala, byl „dobrý kádrový původ“. Babička pak raději od rodiny odchází a její zmizení předznamenává velkou tragédii.

Pravděpodobně posledním snímkem, který vietnamská strana do Československa před zahájením ekonomických reforem v éře Đổi Mới exportovala, byl hraný film *Trăng Phố*

(Trest, 1986), jehož režisérkou byla již zmíněná Bich Di. V následujícím období se vietnamská filmová produkce stala více transnacionální a díla se tematicky posunula od heroických válečných dramát k individualizovaným příběhům.^[6] Ve vietnamském kinematografickém průmyslu, kde převažovali mužští tvůrci, se po začátku 90. let objevují i další výrazné režisérky jako Vít Linh (autorka filmu *Gánh Xiéc Rongz* roku 1988) či Phám Nhu Giang, která debutovala hraným snímkem *Tr* (1996).

Poznámky:

[1] Lê Minh Quốc, Phim ảnh Việt Nam thuở ban đầu: Từ 'Kim Vân Kiều' đến 'Cánh đồng ma'. *Thế Online* [online]. 25.8.2019 [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <https://nguoidothi.net.vn/phim-anh-viet-nam-thuo-ban-dau-tu-kim-van-kieu-den-canh-dong-ma-20176.html>

[2] John Charlot. Vietnamese Cinema: First Views. In: *Journal of Southeast Asian Studies*, 22(1), 1991, s. 40–41.

[3] Lan Duong, Close up: The female gaze and ethnic difference in two Vietnamese women's films. In: *Journal of Southeast Asian Studies*, 46(3), 2015, s. 444.

[4] John Charlot, Vietnamese Cinema: First Views. In: *Journal of Southeast Asian Studies* 22, 1991, č. 1, s. 40.

[5] Dana Healy, From triumph to tragedy: visualizing war in Vietnamese film and fiction. In: *South East Asia Research* 18, č. 2, s. 325–327.

[6] Hanh T. L. Nguyen. A Quick Look at Vietnamese Cinema in the Era of Renovated Economy (Đổi Mới). In: *Conflict, Justice, Decolonization: Critical Studies of Inter-Asian Societies*, 2021, s. 1. Dostupné z: <https://cjdproject.web.nycu.edu.tw/2021/05/23/a-quick-look-at-vietnamese-cinema-in-the-era-of-renovated-economy-doi-moi/>